

- перевірку осіб за базами (банками) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, та іншими інформаційними ресурсами, передбаченими ст. 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію» [4];

- інші передбачені законодавством заходи та дії, необхідні для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

У разі якщо в результаті проведених першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, керівник органу, підрозділу поліції організовує і забезпечує подальшу роботу з розкриття цього кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 7 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zako№.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийм. 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zako№.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ Офісу Генерального прокурора від 30 черв. 2020 р. № 298. URL: <https://zako№.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20>.

Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zako№.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Степанова Ганна Миколаївна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та запровадження воєнного стану відобразилось у всіх сферах нашого життя. Система кримінальної юстиції не є виключенням. Під час воєнного стану вона стикнулася з новими викликами, тому законодавцем було внесено декілька відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України.

Найбільш суттєві зміни відбулися з прийняттям Закону України від 14.04.2022 р. № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального

процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», яким була закріплена остаточна назва розділу «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». До того ж, було суттєво доповнено ст. 615 та додано ст. 615¹ КПК України [3].

Отже більш детально про ці зміни.

Початок досудового розслідування

Згідно з новою редакцією, п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України передбачено, що під час воєнного стану та у разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) слідчим, дізнавачем чи прокурором вноситься відповідна постанова. Вона має містити відомості, визначені ч. 5 ст. 214 КПК України, тобто ті, які зазвичай вносяться до ЄРДР. До прийняття такої постанови може бути проведений огляд місця події, після якого постанова складається негайно. Як бачимо, ця норма корелюється з положеннями ч.ч. 1, 3 ст. 214 КПК України. Відомості до ЄРДР мають бути внесені за першої можливості [4].

Фіксація результатів досудового розслідування

Результати проведення слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) мають бути зафіксовані за допомогою процесуальних документів або технічних засобів (далі – ТЗ). Виключенням є неможливість фіксування за допомогою ТЗ з технічних причин. У разі відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення СРД чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами. У такому випадку протокол складається не пізніше 72 годин з моменту їх завершення.

Особливості проведення обшуку чи огляду житла

За п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, обшук чи огляд житла можуть проводитися без залучення понятих у разі потенційної небезпеки для їхнього життя чи здоров'я. Проте в такому випадку має проводитися безперервний відеозапис за допомогою доступних технічних засобів [3].

Неможливість виконання повноважень слідчим суддею та обрання запобіжного заходу

У разі об'єктивної відсутності можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень та обрання запобіжного заходу строком до 30 днів такі повноваження мають виконуватися відповідним керівником органу прокуратури за клопотанням слідчого чи прокурора. При цьому за ч. 2 ст. 615 КПК України строк дії ухвали слідчого судді чи постанови керівника органу прокуратури може бути продовжений до місяця керівником відповідного органу прокуратури за клопотанням слідчого чи

прокурора. До того ж, строк може продовжуватися неодноразово у межах строку досудового розслідування.

У такому випадку виникає небезпека упередженості та зловживання повноваженнями відповідним керівником органу прокуратури. Можливо, варто було запровадити процедуру подальшого підтвердження слідчим суддею правомірності такого рішення за першої можливості або після припинення чи скасування воєнного стану?

Варто зазначити, що таке можливо застосувати лише щодо виключного переліку злочинів або у виняткових обставинах щодо тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваної особи.

Затримання особи та строк її тримання без ухвали слідчого судді

Окрім затримання особи в порядку ст. 208 КПК України (особу застали під час вчинення або замаху на злочин, особа щойно вчинила злочин, є пряма небезпека втечі особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення), під час воєнного стану дозволяється проводити таке затримання у разі виникнення підстав, що вказують на потенційну втечу підозрюваної особи. У такому випадку затримання відбувається уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді чи постанови керівника органу прокуратури.

При цьому строк тримання такої особи збільшено до 216 годин з моменту затримання. Не пізніше цього строку підозрювана особа має бути доставлена до суду або керівника органу прокуратури для вирішення питання про обрання для неї запобіжного заходу або звільнена [3].

Процесуальні дії

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 615 КПК України, у разі відсутності технічної можливості вчинити певні процесуальні дії у строки, передбачені КПК України, вони мають бути вчинені невідкладно за першої можливості, але не пізніше, ніж через 15 днів після припинення чи скасування воєнного стану. Це стосується наступних процесуальних дій:

- розгляд клопотань під час досудового розслідування (ст. 220 КПК України);
- ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення (ст. 221 КПК України);
- подання та розгляд скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора, її повернення або відмова у відкритті провадження (ст.ст. 304, 306 КПК України);

- оскарження недотримання розумних строків (ст. 308 КПК України);
- проголошення судового рішення (ст. 376 КПК України);
- подання апеляційної скарги (ст. 395 КПК України);
- подання касаційної скарги (ст. 426 КПК України);
- використання показань, отриманих під час допиту [3].

Згідно з ч. 11 ст. 615 КПК України, показання, які були отримані в ході допиту потерпілого, свідка чи підозрюваного, можуть бути використані як доказ у суді. Проте лише за умови фіксації його ходу та результатів доступними засобами відеофіксації, тобто може бути достатньо навіть мобільного телефону. При цьому під час допиту підозрюваного обов'язково має бути присутній захисник.

Як можна побачити, законодавець трохи відійшов від принципу безпосередності дослідження доказів, закріпленого в ст. 23 КПК України. Та зважаючи на умови воєнного стану, таке положення можна назвати «золотою серединою» в контексті дотримання основних засад кримінального провадження.

Участь захисника

У разі неможливості безпосередньої участі захисника при проведенні окремої процесуальної дії в порядку ст. 53 КПК України слідчий або дізнавач має забезпечити її проведення шляхом дистанційної участі захисника засобами аудіо-, відеозв'язку.

Закінчення досудового розслідування

За неможливості подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру чи про звільнення від кримінальної відповідальності строк досудового розслідування зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладенням обставин. При цьому строки поновлюються у випадку, якщо такі обставини припинили існувати. Крім того, до постановлення відповідної постанови прокурор має вирішити питання продовження строку тримання особи під вартою.

Відновлення втрачених матеріалів

Варто також звернути увагу, що у нинішній редакції КПК України передбачена процедура відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану (ст. 615¹ КПК України), а також можливість скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період (ст. 616 КПК України).

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950). [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14 квіт. 2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Строк Інна Анатоліївна,

старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НАПАДІВ (ОБСТРІЛІВ) НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ ТА ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Огляд є процесом безпосереднього виявлення, сприйняття і дослідження слідчим ознак, властивостей, стану та взаємного розташування об'єктів, що мають значення для справи [1, с. 23]. Вчений В. П. Колмаков зазначає, що слідчий огляд – це невідкладна слідча дія, що полягає в безпосередньому сприйнятті, дослідженні, оцінці та фіксації дізнавачем (слідчим) обстановки місця події, слідів та об'єктів, які мають відношення до справи, їх ознак, властивостей, станів та взаємозв'язків з метою з'ясування суті події, що сталася, механізму злочину та його обставин, які мають значення для встановлення істини по справі [2, с. 18].

Науковець В. П. Колмаков слушно зазначає, що основне завдання огляду полягає не тільки в безпосередньому сприйнятті, а й у цілеспрямованому вивченні властивостей, станів і ознак матеріальних об'єктів, пов'язаних із подією, що розслідується [2, с. 103].

Важливість огляду місця події відзначається й у працях А. В. Іваниці, де стверджується, що «вказана дія є вихідною точкою в розкритті злочину. Це пояснюється інформаційною значущістю даної